

ROZHOVOR

Evropa si zavařila svými úsporami,

říká Michael S. Barr, který připravil zákony na obranu Spojených států před další finanční krizí

Jan Bumba

Michael S. Barr, muž označovaný za „hlavního architekta“ legislativních změn přijatých ve Spojených státech v reakci na finanční krizi z roku 2008, je přesvědčen, že světu hrozí kolektivní amnézie. Lidé na krizi zapomenou a vše se vrátí ke starým pořádkům. Spojené státy podle něho alespoň mají nových v zákonech dobrou oporu. Evropu naopak většina práce teprve čeká.

Jak velké je nebezpečí, že se finanční systém vrátí k praktikám, které v roce 2008 vyvolaly krizi?

Riziko, že se finanční systém vrátí ke špatným praktikám, jistě existuje. V Evropě zbývá dodělat dokonce ještě více práce než v USA. Evropská unie začíná třeba prosazovat pravidla pro deriváty, ale stále ještě to není dostatečné. Celosvětově se bojuje o povinnost navýšit kapitál a likviditu u finančních institucí. Stále jsme jen na cestě k reformě.

Jak si v ekonomické krizi počíná Evropa?

Spojené státy udělaly spoustu věcí špatně před krizí. Když ale krize udeřila, byly podle mého v dobrém smyslu velmi agresivní ohledně vynucení transparentnosti prostřednictvím zátěžových testů a pak vynucení rekapitalizace. Došlo k menším daňovým a velkým peněžním stimulům. To vedlo k zastavení paniky.

Problémem Evropy je, že všechno přichází příliš pozdě a je toho příliš málo. V Evropě poměrně dlouho vládla ideologie šetření. To byl špatný recept pro danou dobu. Dlouho se otálelo ohledně bank, zátěžové testy, které se prováděly, nebyly úplně transparentní a přísné. Celoevropský dohled nad bankami je klíčový, ale došlo k němu dost pozdě.

Co soudíte o řešení kyperské krize?

Byl jsem v šoku. Myslel jsem, že to nedává žádný smysl. Základním

Michael S. Barr

- Vystudoval prestižní univerzitu Yale a je profesorem práva na univerzitě v Michiganu.
- Jako náměstek ministra financí nesl odpovědnost za sepsání a prosazení Dodd-Frank Act, legislativy zpřísňující dohled nad finančními institucemi po krizi v roce 2008.
- Na ministerstvu financí pracoval už v době vlády prezidenta Billa Clintona, na dva roky se vrátil v éře Baracka Obamy.
- Je autorem rozsáhlých výzkumů týkajících se finančních služeb a dlouhodobě se věnuje problematice nízkopříjmových domácností.

pravidlem hry je, že se chrání vklady běžných klientů. Jak můžete získat důvěru v evropské pojištění vkladů? Vždy, když už to vypadá na částečné uklidnění, tak přijde něco jako Kypr.

Přinesla v USA legislativa pojmenovaná po kongresmanech Doddovi a Frankovi, kteří ji zařídili, opravdu zásadní změny v otázce regulace finančních institucí?

Řekl bych, že vytvořila rámec pro to, aby k těmto zásadním změnám mohlo dojít. Vždy záleží na konkrétních lidech a institucích, aby uvedli zákon do praxe. Nyní, přestože legislativa prošla, se vedou velké boje o to, jak ji prosazovat. Finanční průmysl by to rád nějakým způsobem ovlivnil, vláda a regulátoři by rádi šli zase jinou cestou, takže pořád se hraje o to, jak systém změnit.

Jak byl zákon vlastně v USA přijat?

Zejména někteří republikáni měli dojem, že jsme zašli moc daleko. Někteří

demokraté zase mysleli, že nejdeme dost daleko. Kromě osobních názorů také hraje vždy roli stranická politika, roli hraje lobbying finančního sektoru. Začali jsme s velkými ambicemi, pak se očekávání snížila a nakonec ale šla zase nahoru. Bál jsem se ale, že ztratíme řadu věcí, které jsem považoval za nezbytné.

Které body jsou tedy podle vás nezbytné?

Jednu velkou kategorii tvoří nakládání s finančními instrumenty, které zapůsobily jako katalyzátor paniky a nadměrného riskování ve finančním systému. Jde třeba o deriváty. Chyběla transparentnost a nikdo nevěděl, co vlastně jsou.

Druhou velkou oblastí je ochrana spotřebitelů a investorů. V době, která předcházela krizi, dostaly mnohé domácnosti půjčky, které pro ně nebyly výhodné. Půjčky s velmi komplikovanými podmínkami, neúměrnými sazbami, poplatky a pokutami. Vytvořili jsme úřad pro ochranu spotřebitelů, který bedlivěji dohlíží na trh.

Třetí velkou oblastí je nová pravomoc vlády vzít velmi velké finanční instituce, které mohou představovat nebezpečí pro systém, a restrukturalizovat je.

Čtvrtý bod se týká dohledu. Třeba Lehman Brothers tvrdila, že se na ni nevztahují pravidla dohledu, protože je investiční bankou. Nyní ale platí, že firemní struktura nehraje roli, když jste velcí a jste vidět, vztahuje se na vás dohled. A poslední pátou oblastí je nařízení týkající se navýšení kapitálu finančních institucí.

Zákony se údajně snažily ovlivnit tisíce lobbistů...

Každý den, kdy jsme šli do Kongresu, jsme se ve dveřích u kanceláří senátorů míjeli s lidmi z JP Morgan Chase, Goldman Sachs nebo dealery derivátů. Každý den se sváděly boje o základní principy. Na naší straně byla pravda, na jejich straně byly peníze. Prezident Barack Obama o tuto legislativu velmi usiloval a kongresmani museli své kroky vysvětlovat voličům a médiím. Teď ale pozornost veřejnosti polevuje a uvolňuje se tak prostor pro to, aby se věci posunuly zase opačným směrem.

Jak transparentní byl onen lobbying během přijímání zákonů?

Myslím, že většina z toho vůbec transparentní nebyla, odehrávala se v zákulisí

a bylo to poměrně brutální. Třeba lidé z firmy na mobilní telefony se mnou bojovali čtyři měsíce o jedinou větu v zákoně. Chtěli být vyjmuti z regulace, ale nakonec neuspěli. Pokud chtějí poskytovat finanční služby, musejí být regulováni stejně jako banky.

Jednou z příčin krize byla skutečnost, že hypotéky dostávali lidé, kteří si je nemohli dovolit. Tohle už by se tedy stát nemohlo?

Ne, nemohlo. Jedním z konkrétních opatření je pravidlo týkající se schopnosti splácet. Poskytovatelé hypoték a půjček musejí ověřit, jestli ten, kdo si půjčuje, dokáže půjčku vrátit, a musejí to doložit. Praktiky jako poskytování půjček lidem bez příjmu a bez práce způsobily velké problémy trhu i samotným domácnostem.

Jak nová legislativa chrání spotřebitele?

Před zřízením zmiňovaného úřadu nebyla žádná instituce, která by

Vždy, když to vypadá na částečné uklidnění, tak v Evropě přijde něco jako Kypr.

dohlížela na celý trh. Teď může úřad určit, co je zneužitím praxe, a zakázat to. Nebo může říci, že prodávat finanční produkty starým lidem v nemocnicích je nekorektní, a říci, že to není možné dělat.

V Česku se zejména lidé s problematickým sociálním zázemím dostávají do dluhových pastí. Dá se tomu zabránit?

Regulace může pomoci. Prováděl jsem řadu průzkumů na toto téma, napsal jsem knihu o situaci lidí, kteří nemají žádnou finanční rezervu. Na základě regulace je třeba možné dosáhnout toho,

že ti lidé dostanou nějaký čas na splácení, takže nebudou muset řešit své dluhy každých 14 dní. Především je ale nutné vyvinout u standardních bank finanční produkty, které budou vyhovovat středně a nízkopříjmovým domácnostem. Levné účty s debetní kartou, se kterou se nebudou moci zadlužit. Účty, kde si budou moci šetřit trochu peněz, aby měli zásobu, když se dostanou do problémů. Je tedy možné věci zlepšit zákony a lepšími finančními produkty.

Měly by se vlády po celém světě zabývat více tím, jak pomoci chudým lidem prostřednictvím nástrojů finančního systému?

Ano. Měly by se soustředit na to, jak zapojit tyto lidi do ekonomiky. Důležité je vzdělání a zdravotní péče. Je to i otázka nastavení daní. Jsem ale přesvědčen, že finanční systém by mohl fungovat mnohem lépe pro nízkopříjmové domácnosti, než funguje nyní. ✘